

VIRGINIA WOOLF
NAKTIS ir DIENA

*MOTERS SIEKIS RASTI SAVĄ VIETĄ
TARP JUODO IR BALTO*

Knygute.lt

Virginia Woolf

**NAKTIS
IR
DIENA**

Romanas

Versta iš: Virginia Woolf, Night and day
Night and Day first published by Duckworth and Co.
1919.

This edition published in Penguin Books 1992

© Virginia Woolf, 1919

Iš anglų kalbos vertė Jūratė Žeimantienė

Redagavo Vaiva Markevičiūtė

Visi šios knygos personažai yra išgalvoti.

Bet koks panašumas į tikrus asmenis, gyvus ar mirusius, yra visiškai atsitiktinis.

Visos teisės į šį kūrinį saugomos. Šį leidinį draudžiama atkurti bet kokia forma ar būdu, viešai skelbti, taip pat padaryti viešai prieinamą kompiuterių tinklais (internete), išleisti ir versti, platinti jo originalą ar kopijas: parduoti, nuomoti, teikti panaudai ar kitaip perduoti nuosavybėn be raštiško leidėjo sutikimo. Už draudimo nepaisymą numatyta teisinė atsakomybė.

© Jūratė Žeimantienė, vertimas iš anglų kalbos,
2022

© Kotryna Šeibokaitė-Ša, knygos dizainas, 2022

©, viršelio nuotrauka

© „Svajonių knygos“, 2022

ISBN 978-609-03-1017-5

Elektroninė versija © Knygute.lt, 2024

*Bet ieškodama, ką dar pridurti,
nerandu Jos vertų žodžių*

1

Buvo spalio sekmadienio vakaras ir Ketrina Hilberi, kaip dera jos rato panelėms, pilstė arbatą. Bet šis užsiėmimas, regis, užėmė vos penktadalį jos minčių, o kitos, lengvai įveikusios laiko ribą tarp šios gana nuobodžios akimirkos ir pirmadienio ryto, jau mėgavosi visu tuo, ką taip lengvai ir smagiai bus galima veikti išaušus naujai dienai. Net tylėdama Ketrina vis dėlto liko puikiai pažįstamos padėties šeimininkė ir ketino kokį šešiašimtą kartą leisti veiksmai tekėti sava vaga, nepanaudojusi nė vieno iš savo gebėjimų. Ir vos pažvelgęs į poniją Hilberi galėjai suprasti: ji taip dosniai apdovanota savybėmis, suteikiančiomis galimybę paversti pusamžių žmonių kviestinę arbatėlę malonių užsiėmimu, kad jai vargu ar reikėjo dukros pagalbos, juolab kad ši jau išvadavo ją nuo

¹ V. Woolf jaunesnė sesuo, dailininkė (1879–1961) (vert. past.).

pabodusios arbatos pilstymo ir užkandžių dalijimo pareigos.

Svečiai sėdėjo prie stalo gurkšnodami arbatą dar ne ilgiau nei kokias dvidešimt minučių, tad jų veiduose vis dar galėjai įžiūrėti pagyvėjimą, bendras balsų klegesys glostė panelės Ketrinos ausį. Jai netgi toptelėjo: jeigu staiga atsivertų durys ir įeitų koks nors prašalaitis, tai išties pamanytų, kad jiems visiems labai smagu. „Į kokius stebėtinais malonius ir svetingus namus pakliuvau“, – be abejo, pamanytų jis. Ketrina nejučia šyptelėjo nuo tokios minties ir pasakė šį tą, kad sukeltų dar daugiau šurmulio ir palaikytų šių namų gerą vardą, nors pati jais ne itin žavėjosi. Tą pačią akimirką durys išties prasi-vėrė, į svetainę įžengė jaunas vyras, ir šis sutapimas dar labiau pralinksmino Ketriną. Tad ji palydėjo rankos paspaudimą nebyliu klausimu: „Jums atrodo, kad mes čia nesitveriamo džiaugsmu?..“ O tada, pastebėjusi, kad mama pamiršo svečio pavardę, pasufleravo:

– Ponas Denhamas.

Pro jo akis tai irgi nepraslydo ir tik dar labiau sustiprino nesmagumą, paprastai lydintį nepa-žįstamo žmogaus pasirodymą nedidelėje gyvai besišnekučiuojančių svečių draugijoje. Tuo pat metu ponas Denhamas pasijuto taip, lyg jam už

nugaros būtų užsivėrusi daugybė minkštai apmuštų durų, atskyrusių jį nuo gatvės. Visa didelė ir gana tuščia svetainės erdvė atrodė lengvai padūmavusi, lyg apgaubta vos pastebima miglele, pasidabruota ties ant arbatos staliuko degančiomis žvakėmis ir parausvinta ties židiniu. Prieš jauno vyro akis vis dar dundėjo omnibusai ir kebai, visas kūnas gaudė po spartaus žingsniavimo žmonių ir transporto perpildytomis gatvėmis, tad šis kambarys jam pasirodė labai nuošalus ir ramus, o pusamžių žmonių veidai pasklidi, nutolę vienas nuo kito ir rausvi melsvame ūke skendinčios svetainės fone. Ponas Denhamas įėjo kaip tik tuo metu, kai garsus rašytojas ponas Forteskju įpusėjo itin ilgą sakinį ir nutilo laukdamas, kol naujas svečias užims vietą prie stalo, o ponias Hilberi meistriškai sumezgė nutrūkusio pokalbio giją, pasisukusi į naują svečią ir pasiteiravusi:

- Ką jūs veiktumėte, atsidūręs jaunos moters, ištekėjusios už inžinieriaus ir persikėlusios gyventi į Mančesterį, vietoje, pone Denhamai?

- Na, ji galėtų mokytis persų kalbos, - pareiškė liesas pagyvenęs džentelmenas. - Nejaugi Mančesteryje nėra kokio nors į pensiją išėjusio pedagogo ar literato, galinčio padėti jai pramokti skaityti šia kalba?

- Viena mūsų giminaitė ištekėjusi apsigyveno Mančesteryje, - paaiškino Ketrina naujam svečiui.

Ponas Denhamas kažką sumurmėjo, nieko daugiau iš jo ir nebuvo reikalaujama, o rašytojas pratęsė monologą. Mintyse naujas svečias išbarė save, kad iškeitė gatvėje viešpataujančią laisvę į šį pretenzingą aukštuomenės saloną, nes, be kita ko, negalėjo pasirodyti jame iš gerosios pusės. Apsidairęs pastebėjo, kad, išskyrus Ketriną, visiems svečiams gerokai per keturiasdešimt, laimei, bent jau ponas Forteskju - tikra įžymybė, tad kitą dieną bus galima guostis mintimi apie tokią pažintį.

- Ar jums teko kada nors lankytis Mančesteryje? - pasiteiravo Ketrinos.

- Neteko, - atsakė ji.

- Tuomet kodėl jis jums nepatinka?

Ketrina pamaišė arbatą, Denhamo supratimu, mintydama tik apie savo pareigą papildyti kitų svečių puodelius, bet iš tiesų ji svarstė, ko imtis, kad šis keistas jaunas vyras pritaptų prie draugijos. Pro jos akis nepraslydo, kad jis pernelyg spaudžia puodelį, nespėsi nė apsižiūrėti, kaip trakstelės plonytis porcelianas. Ketrina suprato, kad svečias jaudinasi, ir nesistebėjo

tu. Liesas, vėjo nugairintu veidu, susitaršiusiais plaukais – taip atrodant išties nejauku kviestinėje arbatėlėje. Be to, jam, regis, nekėlė susižavėjimo toks laiko leidimas, užsuko tik iš smalsumo arba jos tėvo pakviestas, taigi bus ne taip paprasta įvesdinti jį į draugiją.

– Tiesiog man atrodo, kad Mančesteryje puseserė neturės su kuo pasišnekėti, – leptelėjo Ketrina, kas užėjo ant liežuvio.

Ponas Forteskju, nenuleidžiantis nuo jos akių jau kurį laiką, nes rašytojams būdinga stebėti ir dėtis viską į galvą, po šių žodžių nusišypsojo ir pasitelkė juos tolesniems samprotavimams.

– Nepaisant šio tokio polinkio perdėti, Ketrina akivaizdžiai pagavo esmę, – pareiškė jis, atsišliejo į kėdės atkalnę, įsmeigė mąslų žvilgsnį į lubas, sunėrė pirštus prieš save ir ėmė vaizdingai aptarinėti iš pradžių siaubingas Mančesterio gatves, paskui nejaukius priemiesčius ir varganą namiūkštį, kuriame jauni moteriai teks stumti dienas, o galiausiai profesorius ir neturtingus studentus, didžius mūsų naujosios dramaturgijos gerbėjus, kurie svečiuosis jos namuose, tad ji ten pradės palengva trokšti, veržte veršis į Londoną, ir Ketrinai teks vedžioti vargšelę po sostinę tarsi išbadėjusią kalaitę pro šurmulingas mėsos krautuvėles.

- Ach, pone Forteskju, o aš kaip tik parašiau laiške, kad iš visos širdies jai pavydžiu! - sušuko ponias Hilberi, kai tik jis baigė kalbėti. - Taip ir regiu vaizduotėje didžiulius ūksmingus sodus ir mielas pirštinėtas senas ponias, skaitančias tik „Spectator“² ir užpučiančias žvakes vakare. Nejaugi jų *daugiau* nebėra? Nuoširdžiai palinkėjau giminaitei rasti ten gerovę, prie kurios įprato Londone, bet be jo klaikių, į neviltį varančių gatvių.

- Tačiau ten yra universitetas, - pareiškė pagyvenęs džentelmenas, kiek anksčiau padaręs prielaidą, kad Mančesteryje būtų galima mokytis persų kalbos.

- O dar ten nestinga viržynų. Neseniai skaičiau apie tai vienoje knygoje, - įsiterpė Ketrina.

- Mane ir liūdina, ir linksmina mano šeimos neišmanymas, - apibendrino ponas Hilberis.

Griežtą šio pusamžio vyro veidą švelnino migdolinės akys, kaip reta skaisčios jo amžiaus žmogui. Per pokalbį jis nuolat žaidė nedideliu žaliu brangakmeniu, puošiančiu laikrodžio grandinėle, demonstruodamas ilgus ir miklius pirštus, dar turėjo įprotį skubriai sukioti galvą,

² Savaitinis politikos, kultūros ir aktualijų žurnalas, leidžiamas nuo 1828 m. (vert. past.).

nekeisdamas gana stambaus ir nepaslankaus kūno padėties, tarsi būtų tikėjęsis aptikti peno pasismaginti, eikvodamas kuo mažiau energijos. Susidarė įspūdis, kad šis žmogus seniai atsisveikino su stipriais troškimais ir didžiulėmis ambicijomis arba galbūt patenkino jas pagal galimybes, o dabar visą proto skvarbumą skyrė ne kokiam nors tikslui siekti, bet stebėti ir užsimti filosofiniais apmąstymais.

Kol ponas Forteskju džiugino draugiją dar vienu aptakiu sakiniu, Denhamas pasakė sau, kad Ketrina panaši į abu tėvus, nors jų bruožai joje keistai persipynę. Ji skubiai ir impulsyviai gestikuliuojo kaip mama, dažnai norėdavo įsiterpti į pokalbį, bet vos pravėrusi lūpas susilaidavo, o tamsių žėrinčių migdolinių (kaip tėvo) akių gilumoje slypėjo liūdesys, nors, jai esant tokiai jaunai, jis dar negalėjo būti karčios patirties išdava, tad melancholiška išraiška, Denhamo spėjimu, veikiau liudijo apie santūrumą ir polinkį stebėti. Tiek plaukų spalva, tiek veido ovalas leido pavadinti Ketriną jeigu ir ne gražuole, tai išties įspūdinga mergina. Ryžtingumas ir savitvarda išdavė labai tvirtą būdą, tad beveik jos nepažįstančiam jaunam vyrui sunkiai sekėsi lengvai ir laisvai jaustis jos draugeje. Ji buvo aukšta, vilkėjo santūraus atspalvio

suknelę, papuoštą senoviniais gelstelėjusiais nėriniais, ties kaklu raudonai blyksėjo vienintelis brangakmenis. Denhamas sumojo, kad kaip tik Ketrina čia yra tikroji šeimininkė, nes, nors daugiausia tylėjo, akimirksniu pastebėdavo net menkiausią motinos užuominą ateiti į pagalbą, kita vertus, pro jo akis nepraslydo, kad ji tik formaliai dalyvauja veiksmė. Jam staiga toptelėjo, kad jos vaidmuo prie stalo, tarp visų šių pagyvenusių žmonių, ne toks paprastas, kaip atrodo, ir jis nusprendė peržiūrėti savo pirmą neigiamą įspūdį apie ją ir jos laikyseną.

Pokalbis pakrypo nuo Mančesterio, kuris jau buvo pakankamai aptartas, į kitus dalykus.

- Primink man, ar tai buvo Trafalgaro mūšis, ar Nenugalimoji armada³, Ketrina, - kreipėsi į dukrą ponią Hilberį.

- Trafalgaro mūšis, mama.

- Na, žinoma, Trafalgaro mūšis! Kaipgi aš taip... Prašyčiau dar arbatos su plona citrinos riekele, o tada, mielas pone Forteskju, gal

³ Trafalgaro mūšis įvyko 1805 m. Jame Didžiosios Britanijos karinis laivynas nugalėjo jungtinę Prancūzijos ir Ispanijos flotilę. O Nenugalimoji armada - Ispanijos karinis laivynas, kurį Didžioji Britanija sumušė 1588 m. (vert. past.).

malonésite man paaiškinti, kodėl vyrai, turintys kilnų romėnišką profilį, visada kelia pasitikėjimą, netgi jeigu susitinki juos omnibuse...

Čia pokalbį į savo rankas perėmė ponas Hilberis ir pakreipė Denhamui įdomia linkme – apie advokato profesiją ir jos raidą, kurią stebėjo savo akimis. Jaunas vyras pažvalėjo, nes kaip tik jo parašytas teisinis straipsnis, kurį ponas Hilberis paskelbė savo leidžiamoje „Apžvalgoje“, pravertė jūdvių pažinčiai. Bet netrukus buvo pranešta, kad atvyko ponis Saton-Beili, namų šeimininko dėmesys nukrypo į naują viešnią, o Denhamui, netekusiam galimybės pasakyti ką nors protingo, beliko tylomis sėdėti greta Ketrinos, irgi daugiausia nepraveriančios burnos. Abu buvo beveik vienodo amžiaus, dar nesulaukę trisdešimties, tad negalėjo sau leisti griebtis nukultų frazių, kad nutrauktų trikdančią tylą.

Nejaukią padėtį dar labiau gilino Ketrinos nuostata tyčia nepadėti užsispyrėliui, nes jo elgesys jai pasirodė kažkuo priešiškas šiai aplinkai, ir tai ją sulaukė nuo moteriškos giminės atstovėms būdingų pastangų palaikyti malonų pašnekėsį. Taigi juodu tylėjo, nors Denhamas vos tvardėsi neleptelėjęs kokios įžūlios pastabos, kad išmuštų Ketriną iš pusiausvyros. Tačiau

ponia Hilberi, išsyk pastebinti stringantį pokalbį savo svetainėje nelyginant pauzę instrumentinėje partitūroje, šiek tiek palinko į priekį per stalą ir kreipėsi į jauną vyrą droviai atsainia maniera, visada teikiančia jos žodžiams panašumo į drugelius, plasnojančius nuo vieno saulės nutvieksto žiedo prie kito:

- Žinote, pone Denhamai, jūs labai primenate man mieląjį poną Raskiną... Kaip manai, Ketrina, ar dėl kaklaraiščio, ar dėl šukuosenos, o gal dėl tokios pat pozos? Prisipažinkite, pone Denhamai, kad esate Raskino gerbėjas. Neseniai išgirdau tokį pareiškimą: „O, ne, mes neskaitome Raskino, ponias Hilberi.“ Būtų įdomu sužinoti, ką skaitote jūs? Juk neįmanoma visą laiką skraidyti aeroplanais ir leistis žvalgyti žemės gelmių.

Išbėrusi šią tiradą, ji gana geranoriškai pažvelgė į Denhamą, neįstengiantį išspausti nieko protingo, paskui nukreipė žvilgsnį į Ketriną. Ši nusišypsojo, bet irgi nieko neatsakė, ir ponias Hilberi, regis, šovė nuostabi mintis, tad ji šūktelėjo:

- Esu tikra, kad ponas Denhamas norėtų pamatyti mūsų vertybes, Ketrina! Neabejoju, kad jis visiškai ne toks, kaip tas siaubingas jaunas žmogus, ponas Pontingas, pareiškęs man, esą,

jo įsitikinimu, reikia gyventi tik dabartimi. Bet kas gi, tiesą sakant, yra dabartis? Juk pusę jos sudaro praeitis... Be to, sakyčiau, geresnę pusę, – pridūrė ji ir pasisuko į poną Forteskju.

Denhamas atsistojo, ketindamas atsisveikinti, nes nusprendė, kad jau pamatė viską, ką vertėjo, tačiau Ketrina, nieko nelaukusi, irgi pakilo ir pasiūlė:

– Gal išties norėtumėte žvilgtelėti į portretus?

Ir nusivedė svečią per svetainę į mažesnį greitimą kambarį.

Šis nedidelis kambarys panašėjo į bažnyčios koplyčią arba požeminę grotą, nes slopus triukšmas tvino iš lauko vidun it vilnijantys vandenys, o pailgi veidrodžiai sidabrišku paviršiumi ribuliavo tarsi žvaigždžių nušviesti duburiai. Bet palyginimas su religine šventove vis dėlto tiko labiau, nes patalpa tiesiog lūžo nuo relikvijų....